

CUNİCİRO TANİZAKİ’NİN ‘ANAHTAR’ ROMANININ YAPISAL KİŞİLİK KURAMI ÖĞELERİ ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Başak Öner¹

Öz

Japon Edebiyatının önemli isimlerinden Cuniçiro Tanizaki’nin ‘Anahtar’ adlı eseri, geleneksel ve modern yaşamın kalıpları arasında sıkışmış bir çiftin, özellikle cinsel yaşamının anlatıldığı günlüklerden oluşur. Eser kahramanlarının, psikanaliz alanının önemli ismi Sigmund Freud’un yapısal kişilik kuramı öğeleri açısından ele alınacak olması, çalışmada psikanalitik yöntemin kullanılmasını kaçınılmaz kılmıştır. Yapısal kişilik kuramı öğelerine koşut bir şekilde inceleme yapıldıktan sonra, okuyucuya disiplinlerarası çalışmaların önemini gösterilmesi ve edinilen yeni bakış açılarıyla eserle ilgili farklı yorumlamalar kazandırılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tanizaki, ‘Anahtar’ romanı, yapısal kişilik kuramı, psikanalitik yöntem

A COMMENTARY ON “KEY” NOVEL OF CUNICIRO TANIZAKI ACCORDING TO STRUCTURAL PERSONALITY THEORY

Abstract

The literary work of Cuniciro Tanizaki “Key”, one of the most prominent figures in Japanese Literature, consists of a couple stuck between traditional and modern patterns of life, especially the diary of sexual life. It is inevitable to use the psychoanalytic method in the study, as the heroes of the work are to be considered in terms of the structural personality theorems of Sigmund Freud, the important name of the field of psychoanalysis. After a parallel examination of structural personality theories, it is aimed to give the reader an appreciation of the interdisciplinary work and to gain different interpretations about the work through the acquired new perspectives.

Keywords: ‘Key’ novel, structural personality theory, psychoanalytic method

---

¹ Doktora öğrencisi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, basakoner@windowlive.com

Giriş

Bir taşın değerinin üzerine konulması ve her geçen gün aradaki harcın daha sağlam malzemelerle güçlendirilmesi ve nihayetinde ortaya eskisinden daha yıkılmaz bir kulenin çıkması gibi, bilimler, her geçen gün gelişir, kendilerine yeni izlekler bulur, geliştikçe geliştirir, konu alanlarını diğer bilimlerden çalmaz; fakat bilimsel bir arzuyla anlaşılmalığa daha çok ışık tutmak için çabalar. Bilimlerarası çalışmalar, Julia Kristeva'nın metinlerarasılık terimi için söylediği 'Orijinal bir metin yoktur' savı kadar geçerli ve değerlidir.

Konusu makro ifade ile insan olan edebiyat biliminin, ara ara psikoloji biliminden rol çalması; ya da tersi bir akış ile psikoloji biliminin edebiyat biliminden yola çıkarak bazı kavramları aydınlatması, bilimlerarası çalışmalara gün geçtikçe atfedilen değerden mütevellittir. Bizim de psikolojide inceleme konusu olan bazı kavramları, edebi bir eserde gösterme cesaretimiz bu sebeptendir. Nitekim bu alanda yine Prometheus gibi davranıp yolu açan Freud olmuştur. Freud, Dostoyevski'nin ünlü eseri Karamazov Kardeşler üzerine psikanalitik bir çalışma yaparak "edebiyat ve psikoloji biliminin bir araya gelmesini, edebiyat eserlerinin psikanalitik açıdan incelenebilirliğinin yolunu açmıştır" (Gültekin, G.Akın, 2016, s.108).

Japon edebiyatının önemli isimlerinden Cuniçiro Tanizaki'nin 1956'da yayımlanan eseri 'Anahtar'ı Türk okuyucunun kazanması 2011 yılını bulmuştur. Fransız Dekadanlarından etkilendiğini bildiğimiz Tanizaki'nin romanına 'Anahtar' ismini seçmesi ve eserin evli bir çiftin ayrı ayrı tuttukları, fakat birbirlerinin okuması için türlü oyunlar oynadıkları ve ekseriyetle cinsel yaşamlarına değindikleri günlüklerden oluşması, akıllara okumanın daha en başında 'Anahtar' isminin seçilmesinin sembolik bir anlatım olup olmadığı sorusunu getirir. Cinsellik konusunun tutucu Japon geleneği için bir tabu olduğu ve Tanizaki'nin Fransız Dekadanlarından etkilendiği referansından yola çıkarak, yazarın esere bu ismi uygun görmesi, okuyucuya, eserin cinsel uyanışa bir aracı arayışı üzerine olduğunun ipucunu verir.

1.Freud ve Yapısal Kişilik Kuramı

Sigmund Freud (1856- 1939) psikanaliz alanında dile getirdiği düşünceleri ile hem çokça eleştirilmiş hem de bu alanda çığır açmıştır ve kendisinden sonra bu alanda daha farklı metotların uygulanması onun çalışmaları sayesinde olmuştur. Freud'u önemli kılan ruh çözümlemeyi sağlam temellere dayandırmış olmasıdır. Freud genel olarak kişilik kuramları üzerinde çalışmalar yapmıştır. Topografik, yapısal, içgüdüler, psikoseksüel gibi kuramlar oluşturup bunları cinsellik olgusu üzerinden açıklamaya çalışmıştır.

Yapısal modelden önce Freud, topografik modeli geliştirmiştir ve yapısal modeli anlayabilmek için kısaca topografik modele değinmekte fayda vardır. Bu modele göre kişilik; bilinç, bilinçöncesi ve bilinçaltı olmak üzere üç ögeye ayrılır. Bilinç, aklımızda olan, farkında olduğumuz düşüncelerin bulunduğu bölgedir. Bilinçöncesi ise depoladığımız, bizim için hatırlaması biraz zaman alan, fakat üzerinde düşünüldüğünde geri çağırılabilen bilgilerimizin bulunduğu bölgedir. Bilinçaltı ise sahip olduğumuz, fakat farkında olmamamıza rağmen, günlük davranışlarımızın altında yatan olguların sebepleri olan bilgileri barındıran bölgedir. Bilinç, bilinçöncesi ve bilinçaltı ile ilgili en bilindik yanlış, hangi alanın daha büyük olduğu ile ilgilidir. Bilinçaltı, Freud'un da benzetmesini yaptığı üzere, buzdağının görünmeyen en büyük kısmıdır ve bu bölgedeki bilgilerin hatırlanması bazı özel yöntemler haricinde mümkün değildir. Bilinç ve bilinçöncesi ise buzdağının görünen kısmıdır.

Yapısal modele göre ise kişiliğin id (alt-benlik), ego (benlik) ve süperegö (üst-benlik) gibi üç bölümü vardır. Bazen eylemlerimizde tereddütte kaldığımızda kurduğumuz "Bir yanımda bir şey yapmamı istiyor, öte yanımda bambaşka bir şey yapmamı istiyor" (Burger, 2006, s.78) cümlesi, Freud'un yapısal modelinde yer alan bu kişilik öğelerinin birbiriyle yaşadığı iletişim sıkıntısından kaynaklanmaktadır. Genel çerçevesi ile id, haz ilkesini temsil ederken; ego, gerçeklik ilkesini temsil eder; süperegö ise toplumsal değerler ve ahlak ilkesi uyarınca hareket eder. Burada bir nevi ana arter olan egonun, id ve süperegö arasında sağlıklı bir iletişim kurması, insanın davranışlarına ve iç

huzuruna olumlu bir şekilde yansiyacakken; egonun davranışlarda söz hakkını ide ya da süperegoya bırakması halinde, insanın davranışlarında aşırılığa kaçmalar olacaktır ve bu da onun gerek toplumla iletişimde, gerekse kendi içi ile iletişimde sıkıntılara yol açacaktır.

Kişiliğin doğuştan var olan kısmı id, haz ilkesine göre hareket eder, arzu duyduğu şey ne ise, onu elde etmek için herhangi bir durumun akıl süzgecinden geçirilmesini hesap edemeden hedefine odaklanır. "Hall'e göre id kişiliğimizin ele avuca sığmayan şımarık çocuğudur" (Akbaba; Anlık, 2007, s. 111). İdi açıklarken genelde bebeklerin bir şeye dokunmak ya da elde etmek istemesi ve bu isteği karşılanmadığında ağlayarak tepki vermeleri örnek gösterilir. Ancak idin sadece bebeklerde baskın olabileceği düşüncesinin yanlışlığına değinen psikoloji profesörü Jerry M. Burger, yetişkinlerde de bebeklerde görülen bu refleksel hareketin olabileceğine değinir: "Bu refleksel hareket yetişkin olduğumuzda da kaybolmaz. Ancak sağlıklı bir yetişkin kişilikte alt-benlik, diğer bölümler tarafından denetim altına alınır" (Burger, 2006, s.78). İdden gelen dürtüler yaşamımızın hiçbir evresinde yok olmayacağından, egoya büyük görev düşmektedir. "Eğer id kişiliği ele geçirip ego devre dışı kaldığında, kişi hiçbir sınır tanımaksızın canının istediğini yapabilmekte, yoluna çıkana itebilmekte ya da onu engelleyenlere saldırmakta, cinsellikle ilgili istek ve davranışları ön plana çıkarabilmektedir" (Okçu, 2007, s.7).

Bebeklikten çocukluk dönemine geçişte aynı zamanda dışarıdaki dünya ile bir alışveriş başlar ve artık çocuk görür ki, bu dünyada kendi arzuladığı şeylerin ötesinde dikkat etmesi gereken birtakım noktalar vardır. Arzularını bazı faktörleri göz önünde bulundurması sonucunda gerçekleştirilmesinin uygunluğunu idrak etmeye başlayan çocuğun, yapısal modele göre egosu yani benliği gelişmeye başlamıştır. "Çevresel koşullara ve mantığa göre hareket eden ego idi frenleme görevi üstlenir" (Yavuzer, 2010, s.6). Ego, davranışlarına içsel hazların ötesinde gerçek verileri kaynak alır. "Gerçeklik ilkesinin kuruluşuyla, haz ilkesi altında bir hayvan itkileri öbeğinden çok daha öte bir şey olmayan insan örgütlü bir ben olmuştur. 'Ben' yararlı olan ve kendisine ve dirimsel çevresine zarar vermeden elde edilebilecek olan için çabalar. Gerçeklik ilkesi altında, insan us işlevini geliştirir; gerçekliği sınamayı, iyi-kötü, doğru ve eğriyi, yararlı ve zararlıyı ayırt etmeyi öğrenir" (Yetkinoğlu, 2015, s.10).

Yapısal modelin değer yargılarından, ahlaktan tamamen bihaber olan idin karşısında duran ögesi ise süperegodur. Süperego (üst-benlik) toplumun değer yargılarını, bilhassa anne ve babanın ahlak anlayışını temsil eder. Davranışlarımıza karar verirken, daha çok diğer insanların düşüncelerini baz alıyorsak, üst-benliğimizin daha baskın olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. İnsanın erdemli davranışlar geliştirmesi yönünde katkıları olan süperegonun, baskın olması durumunda karsızlık ve içe kapanıklık durumlarının yaşanmasına sebep olur ve bu durumda egoya bu durumu toparlamak için daha fazla iş düşer. "İd tarafından baskı altına alınan, üst-ben tarafından ezilen, gerçek tarafından itilen ben, uyum kurma görevini yapmak, birbirine ve kendisine karşı harekette bulunan türlü güç ve etkiler arasında uygunluk sağlamak için savaşı" (Merkit, 2015, s.37). İsteğinin anında yerine getirilmesi için uğraşan id ile toplumun değer yargıları ve geleneksel ahlak anlayışının kısıtlamaları arasına sıkışan, iki öge arasında sağlıklı bir iletişimin gerçekleşmesi için bir kanal görevi üstlenen egoyu, Freud at sırtındaki binici örneği ile açıklar: "Egonun id'le olan ilişkisi, biniciyle at arasındaki ilişkiye benzetilebilir. Lokomotif gücünü at sağlar; buna karşılık binici hedef belirleme ve güçlü hayvanın hareketini yönlendirme ayrıcalığına sahiptir. Ama ego ile id arasında sık sık bu ideale uymayan bir durum ortaya çıkar: binici, atı gitmek istediği yola yönlendirmeye zorlanır. Ego'nun, bastırılmadan kaynaklanan direnmeler nedeniyle ayrıldığı bir id bölümü vardır. Fakat bastırma id'e uygulanmaz; bastırılan şey id'in kalanına gömülür" (Eres, 2005, s.16).

2.'Anahtar' Romanı Üzerinden Yapısal Kişilik Kuramı Öğeleri

2.1.İd'in Mahkûm Ettiği Bir Koca

Eserin onun günlükleri ile başladığı koca karakteri, Freud'un yapısal kişilik modeli öğelerinden idi, büyük ölçüde temsil eder. Eserdeki ana ve yardımcı karakterler, isimleri ile belirtilirken; koca karakterinin ismi verilmemiştir. Bunun altında, koca karakterinin yoğun bir şekilde sadece

arzuladığı şeye odaklanmış olması düşünülebilir. Ayrıca eserdeki ilk günlük yazısının 1 Ocak tarihli olması ve insanların genelde hayatlarıyla ilgili istek duydukları şeyleri yapmak için başlangıç olarak seçtikleri tarihin aynı olması sebebiyle, koca karakterinin arzusunun yoğunluğu anlaşılabilir. Yılın ilk günü, onun uzun zamandan beri ertelediği ama içinde hep duyduğu ‘o şeyi’ elde etmek için bir başlangıç olmuştur:

“Bu tarihten itibaren (1 Ocak) eskiden günlüğüme aktarmakta tereddüt ettiğim bir konuyu çekinmeden yazmaya karar verdim” (Tanizaki, 2011, s. 9).

Freud’un ilkel aşama olarak gördüğü id ögesi, hazza ulaşabilmek için hiçbir sosyal ilke tanımaz. İstek ve ihtiyaçlarına son derece kanalize olmuş id, dışarıdan onu baskılayacak normları görmez, engelleyici durumları ortadan kaldırmak için çaba harcar. Hedefine kilitlenen id için şanssız bir durum, geleneksel değerlere bağlı, süperegosu yüksek biriyle bir evlilik yapmış olmaktır. İdin mahkûmiyetindeki koca karakteri, geleneksel değerlere bağlı bir ailenin kızıyla evlidir ve bu durum onun hayatında bir olumsuzluktur:

“...eski değerlerden kopmadığımı bugün bile gururla söyler” (Tanizaki, 2011, s. 9.)

“Onun bu edep anlayışı, kuralcı kadınsılığı, yapmacık olduğunu düşündürtecek ölçüdeki seçkinliği bunları yazmama neden oluyor işte” (Tanizaki, 2011, s.10).

Freud bireyin içten ve dıştan gelen tepkilerden hareketle eylemlerini gerçekleştirdiğini söyler. “Birey, dıştan gelen uyaranlardan bir şekilde kaçabilir ya da uzaklaşabilir, ancak içten gelen uyaranlar için aynı şey söz konusu değildir; birey içten gelen ve içgüdü olarak adlandırılan bu uyaranlardan hiçbir şekilde uzaklaşamaz ve sürekli bir uyarılma halindedir” (Yıldız, 2014, s.24). Daha çok cinsellik ve saldırganlık konularına odaklı bu dürtüler idi baskın bireylerde, arzu ettiği şeye ulaşamayınca sürekli bir huzursuzluk durumuna sebep olur ve birey bunun için başka yollara başvurur. Geleneksel bir aile yapısından gelen bir kadınla evli olan koca karakteri için, cinsellik konusu dilettiği şekliyle yaşayamadığı için, onu karısına karşı bir eylem planı uygulamaya itmiştir ve karısının okuyacağını tahmin ettiği günlükler tutmaya başlamıştır:

“...çok basit işveli sözcükleri bile esirgemek nasıl karı koca yaşantısı olarak adlandırılabilir ki? Ben onunla yatak odasıyla ilgili konuları konuşma şansı bulamamaktan kaynaklanan tatminsizlik yüzünden, tüm bunları mahsus yazma isteğine kapılıverdim işte” (Tanizaki, 2011, s. 11).

İstek ve dürtülerin kurbanı olan id, kendi arzularını gerçekleştirme isteği duyarken, dışarıdaki gerçekliğe kayıtsız kalan bir kişilik birimidir. “Kişiliğin bu biriminde herhangi bir sıkı denetim söz konusu değildir” (Okçu, 2007, s.7). Bu denetimsizlik koca karakteri için öyle bir hal almıştır ki geleneksel bir toplum yapısından gelmelerine rağmen, karısı ile cinsel yaşamını canlandırabilmek için başka bir erkeği (Kimura) karısına aşama aşama yaklaştırır ve buna kendince bir haklı gerekçe bulup ‘afrodizyak etki’ olarak durumu normal kılmaya çalışır:

“Bundan sonra karımla cinsel hayatımızdaki tatmini sürdürebilmek için Kimura adlı afrodizyakın eksik olmayacağını farkına vardım” (Tanizaki, 2011, s. 22).

“...Kimura ile karım arasındaki mesafeyi daralttım. O mesafe daraldıkça kıskançlığım da aynı ölçüde artıyor, kıskançlığım arttıkça da zevk alıyor, nihai amacıma ulaşabiliyordum” (Tanizaki, 2011, s.73).

Montaigne’in Denemeler’de “Her yaşta, her baştaki insan onu ekmeği bildiği kadar bilir” (Montaigne, 1995, s.354) diye bahsettiği cinsellik konusu, koca karakterinin içinde yoğun olarak yaşadığı ve bu dürtüsü için her zaman türlü çarelere başvurduğu bir durumdur. Karısının vücudunu daha iyi görebilmek için çalışma odasındaki floresan ışığı yatak odasına karısının izni olmadan alan koca karakteri, tam bir açlık içindedir:

“...bir an gelip de karımın çıplak vücudunu floresan ışığı altında doyasıya seyretme arzusuyla yanıp tutuşuyordum. Bu arzu floresan lambanın varlığını öğrendiğim andan itibaren başlamıştı” (Tanizaki, 2011, s. 27).

İd çevrenin, toplumun, geleneklerin ilkelerine ters düşen kararlar alabilmektedir. Ego ile uzlaşmaya varılmadan gerçekleştirilen istekler, idi toplumla, çevreyle uyumsuz kılar; bireyin yaşam şartlarını olumsuz yönde etkiler. “İstek ve dürtülerin tatmine ulaşması aşamasında id, yer ve zaman

gibi kısıtlayıcı kavramları tanınamakta, isteklerinin tatmin edilmesi için egoyu kullanmakta ve ona baskı yapmaktadır” (Okтуğ, 2007, s.7). Cinsel arzularının kurbanı olan koca karakterinin yüksek tansiyon ve daha başka ciddi sağlık problemleri olmasına rağmen, içsel dürtüsü uyarınca hareket etmekten kendini alıkoymaz, doktorunun cinsel yaşamdan ve alkolden uzak durması uyarısını önemsemez, hatta bunu artırarak yaşamaya devam eder:

“O yüzden gücümü yerinde tutabilmek için Dr. Soma'nın tavsiyesiyle ayda bir kez erkeklik hormonu kullanıyorum, ama sanırım bu tek başına yeterli olmuyor diye kendime üç dört günde bir 500 miligramlık hipofiz hormonu iğnesi yapıyorum (Bundan Dr. Soma'nın haberi yok.)” (Tanizaki, 2011, s. 54).

İçsel dürtüsünün isteklerine süratle boyun eğen koca karakterinin girdiği bu yol, onun sonunu hazırlasa da o şimdilik idinin isteklerini yerine getirip aklındaki koşulsuz yerine getirmekle meşguldür.

2.2.Baskın Bir Ahlak Sistemi: Süperegо ve İkuko Karakteri

Freud'un yapısal kişilik modeli öğelerinin gösterildiği bu eserde, arzularının esiri olmuş, id öğesini temsil eden bir koca karakteri karşısında, geleneksel bir aile anlayışı içerisinde büyütülmüş ve tutucu toplum geleneklerini devam ettiren bir kadın karakteri yer almaktadır. Tutkularının farkında olup bunları baskılaması gerektiğini düşünen İkuko karakterinin, yapısal kişilik modeli öğelerinden süperegoyu temsil ettiği şu sözleri ile anlaşılabilir:

“Ben, kadının hangi konuda olursa olsun pasif kalması, erkeğe karşı kendiliğinden harekete geçmemesi gerektiğine inanan eski kafalı anne ve baba tarafından büyütüldüm” (Tanizaki, 2011, s. 16).

Toplumda önem atfedilen değerlerin birey için de önemli olması gereği, süperegоnun baskın olmasından kaynaklanır. Bilhassa anne-babanın çocuklukta üzerinde önemle durduğu konular, bireyin gelecekteki davranışlarında da etkili bir role sahiptir. Birey nasıl ki çocuklukta anne babasının gözetimi altındadır, gelecek yaşantısında da bu durum, süperegоnun gözetimi altında olmakla yer değiştirir. “Eskiden onların (anne ve babanın) gözetilmesi, yönetmesi, tehdit etmesi gibi çocuğu gözetler, yönetir, tehdit eder” (Merkit, 2015, s.34). İkuko karakteri de davranışlarında süperegоnun başı çektiği bir insan olarak, kendi arzularını baskılamış, geleneğin yıllanmış demirlerinde tutsaklığını sürmektedir:

“Ben kocamdan yarı yarıya şiddetle nefret eder, yarı yarıya da delice severim. Karakterlerimiz pek uyuşmaz, ama öyle diye de, tutup bir başkasına âşık olmaya da kalkmam. Eski namus kavramı iliğime kemiğime işlemiştir ve yaradılış itibariyle buna asla karşı gelemem” (Tanizaki, 2011, s.20).

Gelenekçi yaşam tarzını benimseyen İkuko karakteri, hayatı paylaştığı eşine karşı bile her zaman yeterince açık olamamaktadır. Yıllar süren evliliklerine rağmen, kadının eşinden vücudunun çıplak halini gizlemesi, davranışlarında idin baskın olduğu kocası için bir engelleyici unsur iken, kendisi de pişmanlık, suçluluk gibi duygular içerisindedir (“...benim bile doğru düzgün görmediğim yerlerimi kocamın gördüğünü düşündüğüm anda yüzümün kızarıverdiğini de anımsıyorum.” s.34). İkuko'nun önem verdiği değerler, toplumun değerlerinin ötesine geçmemektedir. Yaşamayı istediği şeyi, bir ego gibi ölçüp tartıp yaşamak yerine, baskılayarak kendini kapatmayı seçer. Davranışlarda süperegоnun baskın olduğu doğu toplumlarında bilhassa, bekâretin yüceltildiği, anne-babanın uygun gördüğü kişi ile evlenme gibi tutumlar oldukça yaygındır. Bireyin içinden geleni uygun şartları gözetemeyerek yaşadığı bu durumlar, kişilerin psikolojilerinde olumsuz zeminler oluşturmak haricinde, esasında bazı değerlerin de içinin boşaltılmasına sebep olmuştur. Örneğin, İkuko karakteri, sevgilisi Kimura ile cinsel olarak birçok şeyi yaşamış; fakat ‘son nokta’ olarak adlandırdığı sınıra gelmeyerek kocasına bağlılığını göstermeye ve uygunsuz davranışını toplumun yücelttiği değerler perdesi ile örtmeye çalışmıştır:

“Son derece dar anlamıyla ‘son çizgi’ yorumu yapılacak olursa son çizgi ve o çizgiyi geçmemek koşuluyla her şeyi yaptım demem belki daha doğru olur. Bunu söylememin nedeni şu: Feodal geleneklere bağlı bir ailede yetişmiş bir insan olarak, katı kuralcılık kafamdan silinip gitmiyor. ...

Eğer başkasıyla ilişkiye girdiğimde farklı bir şekilde davranacak olursam, kocama karşı sadık kalmışım demektir” (Tanizaki, 2011, s.80).

Toplumun sözde sınır kabul ettiği ‘son çizgi’yi yaşamamış olmak, davranışsal olarak İku-ko’nun kocasını tam anlamıyla aldatmadığı gibi bir izlenim uyandırsa da özünde kişinin kendisini bile aldattığı anlamına gelen, daha kapsamlı bir aldatmadır.

2.3.Uzlaşımalsal Öge ve Karakter: Ego ve Toşiko Karakteri

Davranışlarında idi baskın bir babanın ve yine davranışlarında yapısal kişilik modeli öğelerinden süperegosu baskın bir annenin tek çocuğudur Toşiko. “İçinde bulunulan durumun gerçekliğine göre bir yol” (Oktuğ, 2007, s.8) izleyen bir unsur olarak kabul edilen ego ögesi, Toşiko’nun davranışlarının ateşleyicisidir.

Önce anne ve babası arasındaki cinsellik konusunda oluşan uzlaşmazlığı fark eden, ardından bu ilişkiye, kendisi için eş adayı olarak düşünülen Kimura’nın da dâhil olduğunu öğrenmesiyle, Toşiko durumun bir denge karakterine ihtiyaç duyduğunu sezer ve bir uyarı cümlesiyle annesi İku-ko’ya durumun farkında olduğunu belirtir, ayrıca olası olumsuzluklara karşı annesini uyarır: “Babam seni öldürecek. Haberin olsun” (Tanizaki, 2011, s.42). İlk bu cümleyle devreye giren Toşiko, işler çığırından çıkmadan müdahil olması gerektiğini görür. Öncelikle kendi huzuru için evini ayırır, ardından bu üçlü ilişkinin daha olumsuz bir sonuçla nihayetlenmeden yürütmesine bir nevi aracı olur.

Annesinin konyak içtikten sonra banyoda düzenli hale gelen bayımları ve ardında yaşananlar ile ortada üç kişi arasında geçen bir ilişki yaşandığının gözlemcisi Toşiko, denge unsur olarak yaşananlara ortak olur ve tarafların ilişkilerini yaşaması ve bundan incinmemeleri için mütemediyen hesaplar yapar:

“Evden çikalı yirmi dakika oluyor,” diye ekledi, sanki kendi kendine konuşuyormuş gibi. Toşiko’nun o son lafı hangi gizli anlamda ettiğini çıkarsayabildim, ama mahsus anlamazdan gelerek, ‘Geçmiş olsun. Şimdi evi bekle öyleyse,’ diyerek, iğneyi hazırladım, aynı arabayla yola düştüm. En başından beri anlamadığım, o üçünün işin neresine kadar anlamış olduğuydu” (Tanizaki, 2011, s. 67).

Baskınlığı elde tutması durumunda, eylemlerinin sonucuyla kişinin huzurlu mutluluklar yaşamasını sağlayan öge egodur. “Kişiliğin gerçekçi yürütme organı olan ego, bilinçli, katı olmayan, esnek, yararlı bir denetim sürecini gerçekleştirdiğinde, toplumun düzenini bozmayacak biçimde sorunlara çözüm bularak, kendi istediğini elde edebilmektedir” (Oktuğ, 2007, s.9). Sürekli hale gelen bir alışkanlıkla her gün konyak içip bayımlar ve ardından yaşananlar ile id ve süperegosu baskın ebeveynlerinin kimseyi rahatsız etmeyecek bir anın tadına varabilmeleri için, Toşiko bir plan yapmış ve annesi ve Kimura’yı yanına alıp o günü doğada sakin bir yürüyüş ile geçirmelerini sağlamıştır.

“Bu fikir Toşiko’dan çıkmış, ama gerçekten iyi olmuş. ... Geri dönüş yolunda Hyakumamben İstasyonu’nda üçümüz ayrı yönlerde dağılarak kendi evlerimize döndük. Öylesine güzel bir gün geçirmiştim ki, akşam oturup konyak içmek istemedim” (Tanizaki, 2011, s. 74).

Günün sonunda sakinliğin güvenilir sularında hissetmiştir kendisini İku-ko ve alkol almadan, kocasını aldatmadan, endişeden, taşkınlıktan, yalandan uzak bir zaman geçirebilmiştir.

Freud’un yapısal modelindeki id ögesi, istekleri uğruna yaşar ve yaşamını bu doğrultuda yönlendirir. Fakat unutmamakta her daim fayda olan bir şey vardır ki “İdin istekleri kişiyi korumasız bırakabilir. Ego içinse güvenlik önemlidir” (Yavuzer, 2010, s.6). Bunun için Toşiko, annesi İku-ko ve annesinin sevgilisi Kimura’nın herhangi bir yerde görüşmesinin uygun olmayacağını düşünür ve görüşmeleri için daha uygun olduğuna inandığı evi kendisi bulur: “Uygun bir yer olduğunu ben söyledim. Kyoto’da insanlar görebilir” (Tanizaki, 2011, s.88). Annesi ve sevgilisinin yaşadığı durumu bir dereceye kadar uygun kılmaya çalışan Toşiko, babasının da kendisini frenlemesi ve bu ilişkinin uygunsuz olduğunu anlaması için ona net sorular sorarak hamlede bulunur: “Annem şu an bile sana ihanet etmediğini söylerse inanır mısın?” (Tanizaki, 2011, s. 89)

İd ve süperegonun birbiriyle bitmek bilmeyen çatışması ve egonun mağlup olması sonucu, koca karakteri yaşadıkları durumun garipliğini anlamak bir yana, kendi sağlığını da tehlikeye atarak baskın arzularının esiri olmuş ve yaşamını yitirmiştir. İkuko’nun günlüğüne yazdığı satırlar ile idin ve süperegonun iyi bir iş çıkarmadığının özeti şöyle aktarılabilir:

“Aynı zamanda, ben de bu senenin başından itibaren onunla yarışacak şekilde günlük tutmaya başladığıma göre, o andan itibaren onun ve benim kendi açımızdan yazdıklarımızı karşılaştırarak, arada eksik kalan kısımları tamamlayacak olursam, *ikimizin birbirimizi nasıl sevdiğimizi, nasıl kirdiğimizi, kandırdığımızı, düşürdüğümüzü ve bir tarafın diğer tarafı nasıl çökerttiğini* açığa çıkarmak mümkün olur” (Tanizaki, 2011, s.125-126).

Eser, Toşiko’nun egoyu elden bırakmayan denge unsur olarak devam edeceğini gösteren satırlar ile biter: “Kimura’nın planlarına göre, uygun zamanı bekleyip Toşiko ile evlenecekler ve üçümüz bu evde yaşayacağız. Toşiko insanların kötü gözle bakmamaları için, annesinin mutluluğu adına kendini feda etmiş olacak” (Tanizaki, 2011, s.138). Bu satırlar her ne kadar sağlıklı bir egonun planları gibi görünse de yapılmak istenen eylemler, idin baskın olacağı sorgulamadan uzak günlerin yaşanacağını habercisidir.

3.Sonuç

Disiplinlerarası çalışmaların öneminin artmasıyla, birbiriyle ikili ya da çoklu ilişkiler kuran bilim dalları, bilgiyi tek bir alana hapsetme davranışının zincirini kırmış ve bilginin birçok alanda farklı uygulama alanlarına erişimini sağlayarak, pragmatik faydasını yükseltmişlerdir. Edebiyat ve psikoloji bilim dalları, birbiriyle yoğun ilişki içerisine girmiş iki farklı alan, aynı zamanda konusu ekseriyetle insan olan iki benzer alandır. On yıllar vardır ki psikoloji biliminin bir konusu edebi bir eserde ya da edebi bir kavramın psikoloji bilimine ait bir kavramı açıklamada kullanıldığı görülür.

Psikoloji biliminin öncü isimlerinden Freud’un yapısal kişilik modeli öğelerinin gösterilmeye çalışıldığı bu eserde, karakterlerin öne çıkan özellikleri üzerinden, id-ego-süperego kavramlarına bir bakış sağlanmış, karakterlerin davranışlarının sonucu okuyucuya gösterilirken, bu sonuçların psikoloji bilimi kavramlarıyla ilişkilendirilip okuyucunun tutarlı çıkarımlar elde etmesi amaçlanmıştır. İdine yenik düşen bir koca karakterinin arzularına ulaşabilmek için yapabileceklerinin sınırını geçmesi ve sonuçları; davranışlarında süperegosu baskın bir kadın karakterinin yaşadıkları ile esasında kendi inandıkları ile bile çelişkiye düşmesi; idin sınır bilmez istekleri ve süperegonun baskılanmış beni arasında bir denge unsur oluşturup uygunluk koşulları arayan, davranışlarında egosu baskın bir karakterin (Toşiko), başarısızlığa uğraması durumunda, kişi(ler) açısından oluşabilecek olumsuzluklar, okuyucuya gösterilmiştir.

Edebi bir eserde anlatılanlar, karakterler, her zaman yazarın kendi dünyasından olmasa da muhakkak bir başkasıdır. Su götürmez bir gerçekle, artan nüfuslu bir dünyada sayısız kombinasyondaki olayların bazen teğet geçtiği bazen de tam isabet vurduğu bir insan ya da insan topluluğudur, herhangi bir yazarın oluşturduğu karakterler. Yazarın dünyasından değilse bile, mutlak surette vardır ve yeryüzünün herhangi bir gölgesinde kalmış, açığa çıkarılmayı bekleyen insanlardır o karakterler. Bundan mütevellittir ki, edebiyat biliminin diğer bilimlerle ortak çalışmalarda anılması ve yorumlamalar üzerinden gerçek hayatla ilgili bilgilere ulaşması aldatıcı olmayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akbaba, Sırrı ve Anlıak, Şakire. (Ed.) (2007). *Eğitim Psikolojisi*. İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Burger, Jerry M.(2006). *Kişilik: Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri*.İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Eres, Nehir (2005). *David Storey'nin Pasmore, A Temporary Life ve Saville Adlı Romanlarındaki Beden-Ruh Çatışmasının Psikanalitik ve Otobiyografik Açısından İncelenmesi*. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Gültekin, Ali ve Güven Akın, Gonca. (2016). "Leyla Erbil'in Tuhaf Bir Kadın ile Cuniçiro Tanizaki'nin Anahtar Adlı Eserlerindeki Kadın Kimliği Üzerine Psikanalitik Bir Bakış".*Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık 2016, 17(2): 107-116.
- Merkit, Nuriye. (2015). *Sigmund Freud'un Uygarlık Anlayışı*.Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi.
- Montaigne, Michel de. (1995). *Denemeler*. 26. Basım, Cem Yayınevi: İstanbul.
- Oktuğ, Zeynep. (2007). *Freud'un Kişilik Birimleri (İd-Ego-Süperego) İle Reklam İletisinin İzleyici Üstünde Yarattığı Etkiler Arasındaki Bağlantı: Magnum, Kalbim Benecol ve Lösev Reklamları Üzerine Bir Araştırma*. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi.
- Tanizaki, Cuniçiro. (2011). *Anahtar*. Çev.: H. Can Erkin, İstanbul: Can Yayınevi.
- Yavuzer, Mehmet Şahin. (2010). *Leyla Erbil'in Romanlarının Psikanalitik Açısından İncelenmesi*. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Yetkinoğlu, Özgür. (2015). *Strindberg'in 'Rüya Oyunu'nun Freudyan Yaklaşımla Okunması*. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi.
- Yıldız, Sibel. (2014). *Freudyan Psikanaliz Kuramları Işığında Balzac'ı İncelemek: Tuhaf Öyküler*. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi.